

Kötülüğe karşı tavrımız

İsmet Aktaş: “Bir kötülük gördüğümüzde, biz dışarıdaki bir insan olarak olaya nasıl müdahale edebiliriz? Şayet kötülük yapanlar, meselâ kavga edenlerden biri bizim akrabamız ise ne yapacağız? Ayıracak mıyız, yoksa o bölgeyi terk mi edeceğiz, o kargaşada ne yapacağız, bunun dinimizdeki hükmü nedir?”

Bizim kitabımızda fevrîliğe ve bayağılığa karşı aynı fevrîlikle ve aynı bayağılıkla mukabele etmek yazmaz. Kur’ân’ın tavsiyesi kötülüğün kötülükle değil; kötülüğün iyilikle defedilmesidir: “Kötülüğü, iyiliğin en güzeliyle ortadan kaldır!”¹ âyeti bu konuda âmirdir. Kur’ân, kötülüğe karşı mukabelede kötülüğü değil; iyilikler arasında tercih yapmayı, tercihte de daha iyisini veya en güzelini aramayı emrediyor ve “Cahillerden yüz çevir”² âyetiyle de seviyesiz davranışlara mukabele edilmemesini emrediyor.

Kötülükler karşısında bazen içimiz öfke ve gazapla dolar. Bazen ilk işimiz, kötülük sahibini lânetlemek ve bedduâ etmek olur. Eğer fiilî zarar verme yetkisine, fırsatına ve gücüne sahip isek, gözümüzü hiç kırpmadan, adamın haddini fiilî olarak bildirmek gerektiğine hükmediveririz bazen; hatta harekete de geçiveririz.

Oysa içimizdeki bu dayanılmaz tepkiden hareketle, susturamadığımız vurma, kırma, dökme ve zarar verme isteği, şeytanın sûret-i haktan görünerek bize yaklaşıp, ruhumuzu ve duygularımızı alt üst etmesinden başka bir şey değildir. Bu yol ve bu hareket tarzı, Kur’ân’ın istediği tarz değildir.

Peygamber Efendimiz (asm), “Sizden kim bir kötülük görürse onu eliyle değiştirsin. Buna gücü yetmezse ona diliyle müdahale etsin. Buna da gücü yetmezse, ona kalben buğz etsin. (Kalben onu reddetsin.) Bu ise îmânî tavrın en zayıf olanıdır”³ buyurur.

Bu hadis rehberimiz olmalıdır: Her zaman her gördüğümüz kötülüğe karşı aynı statüde, aynı yetkide, aynı güç ve kuvvette bulunmayız. Her kötülüğü “el ile” düzeltmek de her zaman aynı davranışları sergilememizi gerektirmez. Yani el ile

düzeltilmek Müslüman kardeşinle kavga yapmak anlamına gelmez.

Bazen içinde bulunduğumuz sınıfa ve statüye denk olmayan ve ıslâh bakımından bizi aşan bir kötülüğü ya gözlerimizle görürüz, ya da varlığından haberdar oluruz. Bazen dilimizin kılıç gibi kuvvetlice keserek önlediği kötülükler bulunur. Bazı kötülükleri düzeltmeye ne elimiz ve yetkimiz yetiştir, ne de dilimiz. Bu durumda da kalben buğz ederiz, söz konusu kötülüklerin şerrinden Allah’a sığınırız, kötülük yapanların ıslah olmaları için duâ ederiz. Veya çok fazla damarımıza dokunmuşsa Allah’ın Kahhâr ism-i şerîfine havâle ederiz.

Bunlar bizim muhtelif kötülükler karşısında sergilediğimiz muhtelif tutum ve davranış türleridir. Yukarıdaki hadîste Peygamber Efendimiz (asm) kötülöklere karşı “duruşumuzu” üç ana kategoride ele almıştır.

1-Yetkimiz dâhilinde olanları önlemek. 2-Dilimizle müdâhaleyi gerektirenlere dilimizle müdâhale etmek. 3-Ne yetkimiz dâhilinde olan, ne de dilimizle değıştirmeye güç yetiremediklerimiz konusunda da, hiç olmazsa kalben buğz yolunu tercih etmek.

Meselâ yetkili olduğumuz bir müessesede, bize bağılı bir memurun söz gelişı rüşvet alması, işini savsaklaması, iş verimini düşürmesi, işine hîle karıştırması, kaliteyi bozması... vs. gibi kötülükleri karşısında “elimizle” yapabileceğimiz bir takım tedbirler vardır. Hattâ bu durumda “el ile” tedbir almak, zarûret hâlini alır. Ya uyarırsınız, ya işini değıştirirsiniz, ya işine son verirsiniz, veya kötülüğün cinsine göre farklı cezâlar uygularsınız. Ya da kavga eden iki kişinin öfkelerini, biri akrabanız da olsa yatıştıır, kavgayı önlemeye çalışırsınız. Bütün bunlar “el ile” düzeltmek kapsamındadır. Burada yalnız dil ile sitem veya yalnız kalbî buğz yeterli olmaz. Fakat başlangıçta damarına dokundurmadan ve tatlı dil ile uyarmayı da el ile düzeltmek sınıfında saymakta fayda var şüphesiz. Yeterli derecede uyardıktan sonra kötülüğün ortadan kalkmadığını gördüğünüzde, kötülüğü düzeltme metodunu ve tarzını değıştirirsiniz. İşte bu durumda; elinizde yetki varken yetkiyi kullanmaksızın ve önlem almaksızın yalnız kalben buğz etmek, zaafiyet alâmetidir. Ancak; şimdilik bu da bir tedbirse,—gözlem devam ediyorsa—o başka mesele.

Kezâ bizim, âmirimiz statüsündeki birisinin veya söz gelişı iş arkadaşımızın bir bayağılığına veya kötülüğüne şahit olduğumuzda sergileyeceğimiz tavır, tepki, tutum, davranış ve yaklaşım da bir nevî el ile düzeltme kapsamına girmektedir. Çünkü bu konuda ona etki edecek, ters tepmeyecek tarzda ona söz dinletecek, onu pişmanlığa ve hatasını görmeye sevk edecek davranışlar bizim bazen sert tepkimizde, bazen tatlı dilimizde, bazen bir acı çayımızda gizli olabilir. Bu ise hem hadisin “el ile düzeltme” tavsiyesine uygundur; hem de Kur’ân’ın “kötülüğü iyilikle

giderme” çağrısına muvâfıktır. Bedüzzaman Hazretlerinin, “Eğer hasmını mağlup etmek istersen, fenâlığına karşı iyilikle mukâbele et”⁴ tavsiyesi, bu âyet ve hadislerin tefsiri mahiyetinde, “el ile düzeltme” niteliğindedir.

Demek el ile düzeltmek demek, kavga etmek demek değil; kavgayı yatıştırmak ve kötülüğe yapıcı tedbirlerle mâni olmak demektir.

Dipnotlar:

1- Fussilet Sûresi, 41/34;

2- A'râf Sûresi, 7/199;

3- R. Sâlihîn, 184;

4- Mektûbât, s. 256